

NUMMER 1 | JAARGANG 36 | MAART 2026

De Grauer

HISTORISCH PUTTEN

VAKKUNDIG

KWALITEIT

SERVICE

Welkom

Kerkstraat 11, 3882 BM Putten
Telefoon 0341-351564
www.vandenbergoptiek.nl

Bezoek ons ook op Facebook

Spring eruit!

CALUMMA
reclame & signcenter

www.calumma.nl

Wij stoppen er
graag onze energie in!

- Gemakkelijk betalen met uw pinpas.
- 24 uur per dag, 7 dagen per week.
- Leasarijder? Bij ons kunt u ook met de Travelcard en Multitankcard tanken.

Altijd voordelig
een volle tank!

BRANDSTOF

GAS

OLIE

Ambachtsstraat 16 | 3882 BB Putten | 0341-36 99 00 | www.gulikerputten.nl

Inhoud

6

10

Van het bestuur

5

Het verhaal van Van Ganswijk: Putten in stijl

6

Architect Evert Knevel (1865-1948)

10

14

15

Geschiedenis Gereformeerde kerk Achterstraat 39

10

Wisselexpositie 2026: 'De veelzijdige tekenmeester Cornelis Jetses'

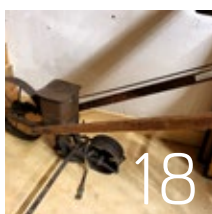
14

PHG Boekenmarkt: Vijf jaar op huidige locatie

15

16

18

Geef deze gezichten een naam: aflevering 87

16

Putters Praoten: Nor de Neng

18

Volleybalvereniging OMS

20

20

23

Grafveld op Huinerveld: aanvulling

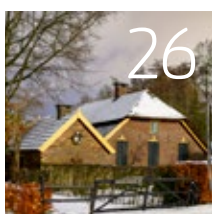
23

Voorjaarsbijeenkomst PHG: "Putten aan zee"

23

24

26

Schenkeningen voor expositie '80 jaar Vrijheid' (deel 1)

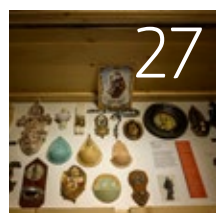
24

Museumboerderij Mariahoeve

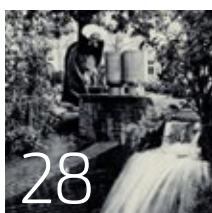
26

Van verzameling naar museum

27

27

28

Historische watermolens Putten

28

Collectie museum De Tien Malen

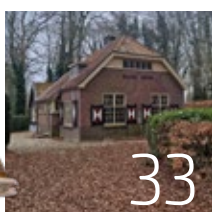
30

Nieuws uit museum De Tien Malen

32

30

33

Het Boschhuis

33

Colofon

35

Op de cover: Gereformeerde kerk, Achterstraat 39 (foto: Jibbe van Bekkum)

LEER
DANS
LEEF
LACH
VOEL

ZING MEE
*met Theater
Stroud*

www.theaterstroud.nl

Locatieverhuur
(Kinder)feestjes
Boerderijdieren

Terras
Rustpunt
Speeltuin

www.deroosendaal.nl

KAPSALON
van den Bor

Dames en heren salon

Gespecialiseerd in:

- Krullen, kleuren, knippen
- Haarverlenging/verdikking

Calcariaweg 33

3881 XE Putten

06-30712317

kapsalonbor@gmail.com

Van het bestuur

Hoeveel historie wilt u doorgeven aan het nageslacht?

We zijn veel bezig met de toekomst. Er komen veranderingen op ons af; economisch, op het politieke vlak, technologisch en wat te denken van de effecten op onze normen en waarden. Soms met gewenste effecten en soms ook met ontwikkelingen die ons verontrusten.

Maar hoe staat het met ons verleden? Leeft de historie nog bij ons? Hoe belangrijk vinden wij het om historie te bewaren, te laten zien en door te geven?

In mijn jeugd werd de geschiedenis van onze familie doorgegeven met behulp van fotoalbums en de verhalen van ouders, opa's, oma's en ooms en tantes. Warme herinneringen, maar het was erg fragmentarisch en summier. Wat zou ik hen nog veel willen vragen... erg veel!

Tegenwoordig kunnen we met behulp van digitale technieken tienduizenden foto's en documenten bewaren en inzien. Tv-programma's waarin wordt ingegaan op de geschiedenis van personen of historische gebeurtenissen zijn populair. Denk aan *Verborgен verleden*, *Gebroeders van Lymborch* en *Nederland op film* met Wim Daniëls.

In Putten behoeven we ons, als Puttens Historisch Genootschap, 'alleen maar' te beperken tot de historie van ons dorp. We willen die historie conserveren, pre-

senteren en doorgeven. We zijn met elkaar – alle inwoners van Putten – eigenaar van de Puttense Historie. Het is ons **gezamenlijk bezit** en daar moeten we trots en zuinig op zijn! Daarom hebben we werkgroepen zoals *Genealogie*, *Archief & Documentatie*, *Dialect*, *Archeologie* etc. Er zijn lezingen en niet te vergeten, we hebben ons kwartaalblad *De Graver*. En we hebben ook twee mooie historische musea. We hebben dus al veel, maar als 'kers op de taart' hopen we in de loop van dit jaar voor u een historisch centrum te openen, waar u terecht kunt voor informatie, vragen, archief en documentatie omtrent de historie van Putten.

Ook is het goed te weten dat de historie van Putten 'boekwaardig' is. In het verleden zijn er al heel wat boeken over Putten uitgebracht. En dit jaar hoopt de heer Wim Hagoort een boek uit te brengen over de typologieën van Putten. Een 'degelijk' werk – zoals we gewend zijn van deze schrijver – met een mooie vormgeving en in een uitvoering waar menige gemeente jaloers op zal zijn. Een mooi vooruitzicht in

2026. Wim geeft hiermee een mooi stuk Puttense geschiedenis door.

De gemeenteraadsverkiezingen hebben we net achter de rug. We hadden een gemeenteraad die in zijn algemeenheid haar hart op de goede plaats had zitten als het om de historie van Putten ging. Het mocht enerzijds niet te veel geld kosten, maar anderzijds koesterden ze volop de geschiedenis van ons dorp. We kijken uit naar de spelers in de nieuwe raad.

Maar primair: wat geeft u door aan het nageslacht als het over de historie van Putten gaat? Kunt u vertellen waar de naam Paderbornstraat vandaan komt, wie van Geen was en naar wie de Van Geenstraat is vernoemd? Wat de geschiedenis is van Oldenaller of van ons Bosbad? Kent u de historie van zaken als Van Ganswijk, Guliker, Geurts en van de Brug om er maar een paar te noemen?

Ik wens u veel (leuke) historie in 2026. Om te beginnen met het lezen van deze *De Graver* (met op pagina 6 een interview met Ben van Ganswijk).

Voorwaarts, maar niet vergeten...

Peter Vink
PHG-bestuur

Het verhaal van Van Ganswijk: Putten in stijl

Tekst: Marja van de Klok-Schipper

Beelden: archief Van Ganswijk

Bronnen: o.a. Ben van Ganswijk, website www.vanganswijk.nl, onderzoeken

G.C.J.M. Hollanders en A.T. Nieuwenhuis, boek Putters en Puttenaren, deel 1.

Rijke familiegeschiedenis

Putten staat al decennialang bekend als modedorp. Een van de toonaangevende winkels die hieraan heeft bijgedragen – en nog steeds bijdraagt – is Van Ganswijk Mode, een kledingzaak met een rijke familiegeschiedenis.

Namens het Puttens Historisch Genootschap deed G.C.J.M. Hollanders (1947-2023) in 2004 uitgebreid historisch onderzoek, wat resulteerde in zijn studie: HOEK DORPSSTRAAT-KERKSTRAAT 'VAN GANSWIJK'. Deze en verdere informatie over de geschiedenis is terug te vinden op de website.

Maatschappelijk betrokken

We spreken met Ben van Ganswijk, vertegenwoordiger van de derde generatie Van Ganswijk die de zaak heeft gerund.

Binnen de familie bestond al vroeg een sterke traditie van maatschappelijke betrokkenheid, de familie was sterk verankerd in de gemeenschap. Ben's grootvader Willem van Ganswijk (1883-1966) was niet alleen manufacturier, maar vervulde na 1945 ook een belangrijke rol in het lokale bestuur als wethouder en locoburgemeester. Zijn vader Rients van Ganswijk (1917-2013) zette die betrokkenheid voort als voorzitter van het schoolbestuur en als kerkvoogd. Ook Ben zelf combineerde ondernemerschap met maatschappelijke inzet. Naast zijn activiteiten als ondernemer was hij onder andere commandant van de gemeentelijke brandweer.

De moeder van Ben, Gretha Holland, was de jongste dochter van ds. C.B. Holland. Naast Ben zijn er twee zussen, Gerda en Koos.

Ontstaan omstreeks 1840

De geschiedenis van de langstzittende kledingwinkel aan de Dorpsstraat 1 in Putten, tegenwoordig Van Ganswijk Mode, gaat terug tot omstreeks 1840. De zaak werd gestart door Gesina Evers (1810–1888), een ongehuwde vrouw die na het overlijden van haar verloofde begon met de verkoop van goederen vanuit de bakkerij van haar vader Antony Evers. Hoewel niet met zekerheid vast te stellen, is het aannemelijk dat er vanaf het begin stoffen en garens werden verkocht, een welkome bijverdienste naast de bakkerij. Het bedrijf staat sinds 1850 ingeschreven bij de Kamer van Koophandel.

Breed assortment

In 1870 neemt de neef van Gesina, Antonie van Ganswijk, een bakker uit Arnhem, de winkel over. Onder zijn leiding groeit het

Rients Johannes van Ganswijk (1917-2013)

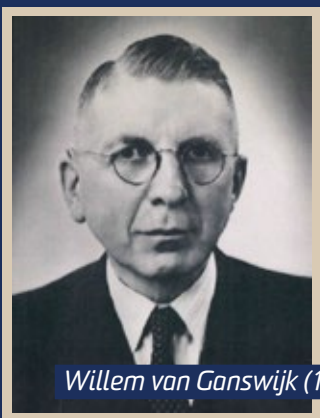
Antonie van Ganswijk (1850-1931)

Pellen, Dorpsstraat

PUTTEN EVELD, DORPSTRAAT MET MARKTPLEIN

Willem van Ganswijk (1883-1966)

Gesina Evers (1810-1888)

assortiment gestaag: van manufacturen en huishoudtextiel tot kapok, matrassen, vloerbekleding en werkkleding. Het aanbod weerspiegelt een tijd van zuinigheid en hechte sociale gebruiken. Er werd veel kleding zelf genaaid en de winkel behelsde naast de verkoop ook de verhuur van jacquets en hoge hoeden (tot 1975) en zelfs zogenoemde doodshemdjess.

Razzia

Putten, razzia oktober 1944

Zij zijn niet gegaan. Niemand is hen komen halen.

Door de scherpzinnigheid en overtuigingskracht van zijn oom Ton (Ir. Antonie van Ganswijk 1913-2003) hebben vader Rients en zijn vier broers zich in oktober 1944 niet bij de kerk gemeld (recht tegenover de winkel), maar hebben zich verborgen onder de winkelvloer. Op advies van wederom zijn oom Ton werd de winkelvoorraad met een van stalhouderij J.W. van Rossem geleende paard-en-wagen naar een veilige plek (Stormbroek/Husselsesteeg) gebracht. Zes weken later werden Ben's vader Rients en grootvader Willem alsnog bij een Duitse vergeldingsactie opgepakt. Zij werden via Harderwijk overgebracht naar Kamp Amersfoort, waar zij drie maanden gevangen zaten. De vader van Ben heeft later een huis in Harderwijk aangewezen en verteld dat hij daar het bangst van zijn hele leven is geweest. Zowel grootvader als vader keerden, weliswaar zeer verzwakt, uit kamp Amersfoort terug. Door het inzicht en het handelen van zijn broer is de vader van Ben een nog ernstiger lot bespaard gebleven. Ben's vader en de winkel hebben de oorlog overleefd en daarmee is Ben zijn bestaan ook verbonden aan deze gebeurtenissen. De winkel bleef tijdens de oorlog actief en verkocht essentiële stoffen en garen.

Naoorlogse periode

Na de Tweede Wereldoorlog verschuift de focus steeds meer naar confectiekleding: kant-en-klare, modieuze kleding voor dames, heren en kinderen. In de jaren zestig bereiken de grote modeveranderingen van die tijd ook het landelijke Putten, met

de introductie van spijkerbroeken, minirokken en Afghaanse jassen.

Vooraanstaande clientèle

De winkel bediende ook vooraanstaande klanten, waaronder leden van de Tweede Kamer. Ondanks wat de buitenwereld soms veronderstelde, was het bedrijf in zijn bedrijfsvoering en advertenties nooit strikt verbonden aan een kerkgenootschap, een principe dat Ben's vader consequent handhaafde.

Verhalen

De winkel fungeerde – en fungeert nog steeds – als ontmoetingsplaats en was een integraal onderdeel van het sociale leven in Putten. In vele verhalen komt de sterke sociale verantwoordelijkheid van de familie Van Ganswijk naar voren, bijvoorbeeld door het geven van kortingen aan minderbedeelden in tijden van schaarste, met name na de Tweede Wereldoorlog.

Een vast ritueel was het zaterdagse afhaalmoment van kroketten. Daarna werden de gordijnen in de etalage gesloten, een symbolisch moment dat de afsluiting van de werkweek markeerde.

Een oude stoffenkast uit de winkel, inmiddels ruim honderd jaar oud, is na meerdere opknappen nog altijd in gebruik. De interieurontwerpers van jeanszaak G5 waren zo gecharmeerd van de kast dat hij nu fungeert als presentatieplek voor spijkerbroeken.

Zo is er ook het verhaal van Gesina Evers, die tijdens de Frans-Duitse Oorlog in 1870 met paard en wagen naar Apeldoorn reisde om garen in te kopen vanwege de grote schaarste.

In de jaren dertig kochten Koningin Wilhelmina en Prinses Juliana jaarlijks in Putten bij "A. van Ganswijk en Zoon" garen, band en naalden voor de meisjesschool in Uddel (naai-/huishoudonderwijs).

Antonie Van Ganswijk gaf ansichtkaarten uit als reclamemiddel, vaak met zijn dochter en een gevlekte hond erop afgebeeld. Een voor die tijd vooruitstrevende manier van adverteren!

Ben bezit nog historische voorwerpen, zoals rollen zwarte stof en een geijkte meetlat voor textiel.

Continuïteit

De firma Van Ganswijk hecht grote waarde aan continuïteit, zowel in de bedrijfsvoering als in een langdurige relatie met haar klanten. Door de jaren heen heeft de onderneming zich steeds weten te vernieuwen. Zo werd in 1968 een nieuwe herenafdeling gebouwd ter vervanging van een huis met een grote tuin. Een ander belangrijk moment was de uitbreiding in 1978, toen de winkel werd aangevuld met een eigentijdse jeanszaak: G5, gevestigd aan de Kerkstraat 5.

Opvolging

Ben van Ganswijk (1957) had best willen studeren en kon dat ook met zijn atheneumdiploma. Er werd echter vanzelfsprekend van uitgegaan dat hij zijn vader zou opvolgen als ondernemer. Het is steeds moeilijker geworden om het bedrijf binnen de familie te houden. De twee zoons van Ben kozen voor andere carrières (o.a. media en werktuigbouw). Ben is in 2024 met pensioen gegaan. Na bijna vijftig jaar trouwe inzet gaf Ben de fakkel door aan Jan Willem en Judy van Grootheest, met grote waardering voor de passie en het enthousiasme waarmee de nieuwe generatie het werk voortzet.

Actief

Naast zijn verdiensten als oud-commandant van de gemeente brandweer zette Ben zich intensief in voor het samenbrengen van collega-modeondernemers in Putten. Dit heeft geresulteerd in het voor Nederland unieke samenwerkingsverband "Putten Modedorp". Na zijn brandweerperiode werd hij commissaris bij Univé Midden Nederland. Momenteel is Ben als gids verbonden aan het Kroondomein het Loo, waaronder het Aardhuis in Apeldoorn/Hoog Soeren, dat in 1861 in opdracht van Koning Willem III tot stand kwam. Oorspronkelijk diende het als ontmoetingsplaats voor militaire activiteiten; later werd het ingericht als jachtchalet.

Met dank aan Ben van Ganswijk voor zijn medewerking aan dit interview.

MANUFACTURENHANDEL
voorheen JAN PLUIM
DEVENTER
TELEPHOON INTERC. 2175
POSTREKENING 19903
BANKIER: SALLANDSCHE BANK — DEVENTER

DEVENTER, *Apr* 1937.

*finna A. Ganswijk & Zoon
Tubben. (Gf.)*

M.!

Volgens onderstaande Nota, waarmede U naar wij vertrouwen wel accoord zult gaan,
~~veroorloven wij ons te disponeren per:~~
zien wij gaarne Uw remise t. z. t. tegemoet.

Beleefd aanbevelend. Hoogachtend,
N.V. MANUFACTURENHANDEL v/h JAN PLUIM

NOTA 182

937
Apr 20
1
23
27
Aan Goederen

<i>Rekous 9/4</i>	<i>1251</i>	<i>✓</i>	<i>6470</i>	<i>✓</i>
			<i>13377</i>	<i>✓</i>
			<i>12879</i>	<i>✓</i>
			<i>11756</i>	<i>✓</i>
			<i>44482</i>	<i>✓</i>
			<i>1251</i>	
			<i>43231</i>	
			<i>1080</i>	
			<i>42151</i>	<i>✓</i>

Franco remise en contant 8 d. l. 2 1/2 %

*2/19/37
15/1/37*

Architect Evert Knevel (1865 – 1948)

Ontwerper van onder meer de Gereformeerde Kerk in Putten

Tekst en beelden: Peter van der Velde en Bert Klompenhouwer

Geboren in Putten

De Ermelose architect Evert Knevel werd in 1865 geboren in Putten en groeide op bij een zus van zijn oma, zijn vader is onbekend. Op 13-jarige leeftijd ging hij naar het weeshuis in Putten, een jaar later naar Haarlem waar zijn moeder woonde en volgde daar de Teekenschool. In 1891 kwam hij op 26-jarige leeftijd werken als bouwkundige en opzichter en later als architect bij de psychiatrische inrichting op landgoed Veldwijk in Ermelo. Ook was hij als zelfstandig architect actief in Putten. Voorbeelden zijn in 1903 het kerkgebouw aan de Achterstraat in Putten, aannemer C.J. Gaasbeek voerde de bouw uit. Ook het postkantoor aan de Dorpsstraat werd ontworpen door Knevel en werd op 1 december 1903 in gebruik genomen.

Zonen Johan en Theo ook architect

Twee zonen van Evert: Johan en Theo werkten ook als zelfstandig architect. Johan ontwierp in 1927 voor huisarts Vonk aan de Nijkerkerstraat in Putten een villa met praktijk. Opvallend zijn twee accenten van de erker in de voorgevel en van het trapportaal in de zijgevel, beide met een ronding in de plattegrond. De erker in de voorgevel wordt beëindigd met een puntige topgevel; dat is waarschijnlijk de aanleiding tot de naamgeving van de villa: Huize De Punt. Nu maakt

Breuklander mondzorg gebruik van het pand. Johan werd in 1927 gemeentearchitect van Barendrecht. Theo werkte eerst samen met zijn vader en werd in 1934 gemeentearchitect van Ermelo, waartoe ook Nunspeet behoorde.

Architect in de zorg en vormgever van Nieuw-Ermelo

Evert ontwierp veel gebouwen voor Veldwijk maar ook op de zorgterreinen in Wolfheze en Vrederust te Bergen op Zoom. In 1904 begon Knevel een Cementsteenfabriek aan de huidige Hamburgerweg in Ermelo, waar naast stenen ook dakpannen en overige bouwmaterialen werden gemaakt. Zo had hij als zelfstandig architect van woningen en andere gebouwen de zekerheid van beschikbare bouwmaterialen. Belangrijk is Knevel geweest bij de ontwikkeling van de Stationsstraat in Ermelo, maar ook elders in Ermelo en daarbuiten was hij zeer actief. Villa's in Hilversum, Koudekerke, Nunspeet en Nijkerk en de kerk aan de Nieuwe Kerkstraat in Nijkerkerveen staan op zijn oeuvrelijst. Voor Sonnevanc te Harderwijk maakt hij ontwerpen voor zorggebouwen en woningen voor artsen. In Hoogeveen werd ziekenhuis Bethesda door hem ontworpen en in Franeker (samen met zoon Theo) het fraaie Groot Lankum; dit zorggebouw is nu in gebruik als appartementencomplex met ouderenzorg.

Afgescheiden Gemeente van Putten werd opgericht.

De groei zette door, en in 1852 werd een eigen kerkgebouwtje opgericht. Dit stond aan de Engweg, oostelijk van de molen (huidige locatie Elim). Dit kerkje bleek al snel te klein. In 1874 besloot men daarom het schoolgebouw aan de Dorpsstraat – dat in 1863 door de kerkgemeente was gerealiseerd – te verbouwen tot kerk met pastorie. Intussen had de kerkgemeente haar naam aangepast aan die van de meeste zusterkerken in het land en heette voortaan de Chr. Gereformeerde Kerk.

Toen de Chr. Gereformeerden zich in 1892 landelijk verenigden met de Nederduits Gereformeerden, sloten de Puttense kerken zich hierbij aan; zij noemde zich vanaf toen Gereformeerde Kerk Putten. Net als op andere plekken in het land was een aantal gemeenteleden het niet eens met de vereniging van beide stromen.

Deze groep, waarvan Ds. A. van der Zanden de voortrekker was, besloot een eigen kerk te stichten in de Achterstraat, naar een ontwerp van de in de regio bekende

Geschiedenis Gereformeerde Kerk, Achterstraat 39

(uit beschrijving Geldersch Genootschap).

Historie en ligging

De geschiedenis van de Gereformeerde kerkgemeente gaat terug tot 1834. In dat jaar ontstond er in Putten een groep Afgescheiden Gereformeerden die kerk hielden op een boerderij in het buurtschap Hell. Samen met gelijkgestemden

uit Nijkerk sloten zij zich aan bij de reeds gevormde Afgescheiden Gereformeerde Gemeente te Bunschoten. Deze groep groeide en was in 1837 zo groot geworden dat een zelfstandige kerk voor Nijkerk, Putten en Voorthuizen kon ontstaan en in 1841 een zelfstandige Christelijk

EVERT KNEVEL

(1865-1948)

en het Ermelo van zijn tijd

Architect in de zorg en vormgever van Nieuw-Ermelo

Hans van Dijk, Martin Slager & Peter van der Velde

In 2025 verscheen het boek *Evert Knevel (1865-1948) en het Ermelo van zijn tijd*. De samenstellers Hans van Dijk, Martin Slager en Peter van der Velde hebben jaren onderzoek gedaan naar de architect. Een boek met 348 pagina's en veel illustraties is het resultaat, ISBN-nummer: 9789083488837 en verkrijgbaar in de boekhandel.

Putten Postkantoor 1903 rechterzijde

PUTTEN. Geref. Kerk

De kerk kort na de bouw in 1903

architect E. Knevel uit Ermelo. Het ontwerp werd uitgevoerd door de Puttense aannemer C.J. Gaasbeek voor een bedrag van Fl. 10.627. Dit kerkgebouw werd op 19 oktober 1903 in gebruik genomen door Ds. v.d. Zanden. In 1908 besloot een grote meerderheid van deze groep echter om binnen de Gereformeerde Kerken terug te keren. Zij boden hun kerkgebouw aan de Achterstraat als gezamenlijke kerk aan, zodat deze kerk sinds die tijd de

Luchtfoto (kadastralekaart.nl)

Gereformeerde Kerk heet. De kerk is in 1930 en 1979 uitgebreid. De renovatie van het interieur is in 2003 afgerond.

Het orgel werd in 1963 gebouwd door J. de Koff & Zoon. In 1982 volgde een restauratie en uitbreiding door de firma D.A. Flentrop. Daarbij verwisselden de Octaaf 2' en de Gemshoorn 2' van plaats. Aan het hoofdwerk werd een Fluit 4' toegevoegd en aan het rugwerk een Nasard 2 2/3'. In 2011 volgde nogmaals een restauratie door Reil Orgelbouw.

Het kerkgebouw is gelegen aan de zuidzijde van de Achterstraat in de historische kern van Putten. Rond 1850 bestond de dorpsstructuur van Putten uit de Dorpsstraat, de Verlengde Dorpsstraat, de Achterstraat, de Papiermakerstraat, de Kelnarijstraat, de Poststraat, de Molenstraat, de Krommestraat en de Kerkstraat. Aan de noordzijde werd het dorp begrensd door de Papiermakerstraat en aan de zuidzijde door de Achterstraat en het kerkhof.

Tot 1870 was de Achterstraat nog een zanderige steeg. Waarschijnlijk werd 'achter' gebruikt, omdat de steeg "langs de achterzijde van de bebouwing liep", zo schreef historicus Klaas Friso. De bebouwing aan de Achterstraat bestaat voornamelijk uit woonhuizen, winkels, bedrijfsbebouwing en – vanaf 1903 dus – de Gereformeerde Kerk.

Gemeentelijk monument

[bron: De Puttenaer 29 januari 2026, Wijnand Kooijmans]

Het door Knevel ontworpen kerkgebouw aan de Achterstraat 39 is door het Puttense college van burgemeester en wethouders aangewezen als gemeentelijk monument. Het gebouw heeft architectuurhistorische waarde als voorbeeld van een gereformeerde kerk uit het begin van de twintigste eeuw, gebouwd in de kenmerkende eclectische bouwstijl met neogotische en neoromaanse invloeden. Het gebouw heeft ook historische waarde als tastbaar onderdeel van de gereformeerde geloofsgemeenschappen in Putten en als zodanig van de religieuze historie van de gemeente. ■

Orthodontie
praktijk *Putten*

Life is
always better
WITH A
smile

Bij orthodontiepraktijk Putten helpen
we je deskundig aan een mooi gebit

T 0341 353595

Dorpsstraat 113
3881 BC Putten

E receptie@mijnorthodontistputten.nl
I www.mijnorthodontistputten.nl

Vier uw feest of evenement
in sfeervolle zalen

W: www.deaker.nl

E: info@deaker.nl

T: 0341 351 887

VAN GANSWIJK
DAMES- & HERENMODE
WWW.VANGANSWIJK.NL

SINDS 1840 GEVESTIGD DORPSSTRAAT 1 3881 BA PUTTEN 0341-351424

DE TIEN MALEN

historisch museum

Wisselexpositie 2026: 'De veelzijdige tekenmeester Cornelis Jetses'

Dit seizoen presenteert het museum een schitterende wisselexpositie over Cornelis Jetses, een kunstenaar die voor velen symbool staat voor nostalgie en herkenbaarheid.

Start nieuwe seizoen

Museum De Tien Malen opent weer de deuren op woensdag 1 april om 13.30 uur. Dit seizoen presenteert het museum een schitterende wisselexpositie over Cornelis Jetses, een kunstenaar die voor velen symbool staat voor nostalgie en herkenbaarheid.

Illustrator en kunstschilder

Jetses is vooral bekend als illustrator van het leesplankje 'Aap, Noot, Mies' en de verhalen van Ot en Sien. Deze expositie laat echter ook zijn veelzijdigheid zien als kunstschilder. Hij schilderde het boerenleven, landschappen en taferelen.

Veluwe

In 1942 verbleef Jetses met zijn dochter Dien op de Veluwe, waar hij vele tekeningen maakte. Een selectie hiervan is in het museum te bewonderen.

Wilt u meer weten over het leven en werk van Cornelis Jetses, dan bent u van harte welkom in het Historisch Museum De Tien Malen. Er is onder andere een brochure beschikbaar over zijn leven en oeuvre. Voor kinderen is er een leuke puzzeltocht door het museum.

De expositie is samengesteld met medewerking van de Cornelis Jetses Stichting en met werken uit de collectie van het Onderwijsmuseum Dordrecht.

Openingstijden

Periode

Woensdag 1 april t/m zaterdag 31 oktober 2026
Elke woensdagmiddag t/m zaterdagmiddag van 13.30 tot 16.30 uur.
In de maanden juli en augustus ook op dinsdagmiddag open!

Entree is gratis voor PHG-donateurs en houders van de museum-jaarkaart.

Historisch Museum De Tien Malen (op Landgoed Schovenhorst)
Garderenseweg 97
3881 NC PUTTEN

Wees welkom!

PHG Boekenmarkt vijf jaar op huidige locatie!

De PHG Boekenmarkt – een initiatief van het Puttens Historisch Genootschap (PHG) – zit nu vijf jaar op haar huidige locatie, midden in het centrum. Sinds de verhuizing in 2021 is de tweedehands boekenwinkel uitgegroeid tot een geliefde plek voor boekenliefhebbers en verzamelaars uit Putten en de wijde omgeving.

Zomermarkten

De Boekenmarkt is in 1995 ontstaan en (tot en met de zomer van 2017) werden jaarlijks in de zomer op zes achtereenvolgende dinsdagen markten georganiseerd op het parkeerterrein achter het gemeentehuis in Putten; boekenmarkten afgewisseld met antiek-/ curiosamarkten.

Verhuizing

In december 2017 is het PHG met de voorraad tweedehands boeken verhuisd naar de School 'Klein Schovenhorst' aan de Bilderdijkstraat en werd gestart met de opzet van de winkel. De collectie groeide gestaag, evenals het aantal bezoekers. In januari 2021 werd de collectie opnieuw verhuisd en werd het huidige pand aan

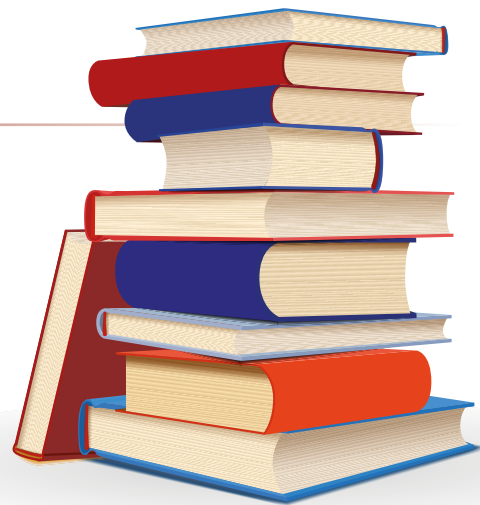
de Dorpsstraat 23 in gebruik genomen. Door corona gingen de deuren voor het eerst open op woensdag 31 maart 2021.

Brede, gevarieerde collectie

De Boekenmarkt biedt een brede collectie tweedehands boeken, van literatuur, romans, geschiedenis, reisverhalen tot kinderboeken en hobby & cultuur. De opbrengst van de winkel wordt volledig gebruikt ter ondersteuning van de twee musea (Historisch Museum De Tien Malen en Museumboerderij Mariahoeve) en het PHG.

Openingstijden

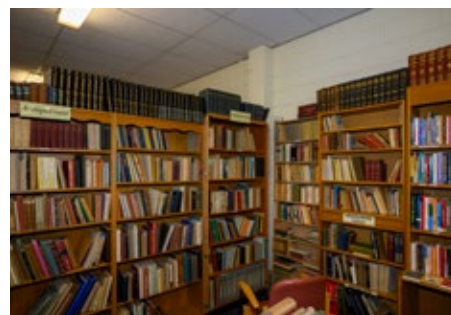
Sinds de opening in 2021 is de Boekwinkel drie dagen per week geopend (woensdag, vrijdag en zaterdag van 10.00 - 16.00 uur)

en in juli en augustus ook op donderdag. De winkel is een vaste waarde in het culturele en sociale leven van Putten. Bezoekers kunnen er in alle rust snuffelen tussen de ongeveer veertienduizend boeken.

Vrijwilligers

De Boekwinkel draait volledig op vrijwilligers en draagt bij aan duurzaamheid door boeken een tweede leven te geven. Met de opbrengst uit verkoop ondersteunt PHG Boekenmarkt tegelijkertijd financieel lokale erfgoedinstellingen. ■

Geef deze gezichten een naam

AFLEVERING 87

Tekst: Marco Kleijer

Fotografie: eigen foto's/archiefbeeld

Uitgelicht

In dit deel van "Geef deze gezichten een naam" willen we Hendrik de Bruin uitlichten.

Hendrik werd op 6 november 1902 geboren in Putten uit het huwelijk van Barend de Bruin en Jannetje Gaasbeek.

Van Hendrik hebben we 1 pasfoto waarbij hij door 10 personen werd herkend.

Hendrik trouwde op 22 augustus 1935 in Ermelo met Gijsbertha de Bruin. Zij was een dochter van Gijsbert de Bruin en Heintje van Boeijen.

Over Barend de Bruin, de vader van Hendrik, schreef ik reeds eerder in "Geef deze gezichten een naam", aflevering 75.

Zo vader, zo zoon

Hendrik begon zijn loopbaan als koper-slager, net als zijn vader, en werkte in het bedrijf aan de Kerkstraat 16. Later zou dat overstappen naar loodgieterswerk en doorgroeien naar een elektrotechnisch installatiebedrijf. Over het vernieuwde bedrijf lezen we in het Veluws Nieuwsblad van 30 januari 1964: "Onder zeer grote belangstelling is vorige week woensdag de winkel van Elektro-Technisch Bureau H. de Bruin, Kerkstraat 14-16 heropend. De winkel is meer dan eens zo groot geworden en heeft over de lengte van de Kerkstr. een verkoop-

ruimte gekregen van 13½ meter, terwijl de breedte 5 meter bedraagt. Men heeft de etalages zodanig gemaakt, dat men ruim zicht heeft over de hele winkel.

In het nieuwe gedeelte prijkt hoofdzakelijk sanitair, zoals wasmachines, centrifuges, wastafels, enz. Het bestaande gedeelte werd benut door het plaatsen van zilverwerk en diverse soorten lampen alsmede verwante artikelen. Een prachtige toonbank in luxe uitvoering geeft een bijzonder mooi effect aan deze fraaie winkel, waarbij deze tevens dienst doet als vitrine. Een zee van licht was er toen de lampen in grote sortering werden ontstoken, hetgeen vooral bij de avonduren een schitterend gezicht is. Zowel moderne als die in klassieke stijl kon men bewonderen. Een aangebrachte toog vormt een waardige afscheiding van de verschillende artikelen die op zeer kundige wijze zijn uitgesteld. Vele bloemstukken (een 70-tal) gaven het geheel een fleurig aanzien. Zij waren geschonken door klanten, leveranciers, familie en burens. Ook waren er nog vele andere cadeaus.

Als bijzonderheid kunnen we nog vermelden dat de zaak nu 70 jaar bestaat, zodat het een bijzondere gelegenheid is, om juist nu met deze uitbreiding dit feit tevens te herdenken."

Sinterklaas

Nog aardig om te vermelden is het volgende. Met het sinterklaasfeest van 1959 stond Hendrik een bijzondere verrassing te wachten: "Als leverancier van de twee miljoenste Vaillant-geyser, kreeg hij be-

richt, dat hem daarvoor een nieuwe volkswagen cadeau werd gedaan. Voorwaar 'n fijn St. Nicolaas cadeau."

Burgerwacht

De Gemeente Putten kende in 1920 een burgerwacht. Deze was door burgermeester en wethouders ingesteld als gevolg van maatschappelijke onrust na afloop van de Eerste Wereldoorlog.

In 1933 was er wederom veel onrust in de Europese samenleving en daarom werd in de Gemeente Putten de burgerwacht opnieuw ingesteld. Hendrik de Bruin nam plaats in de oprichtingscommissie om de plannen verder uit te werken. Het bestuur van de burgerwacht werd gevormd door voorzitter Th. C. Oudemans, secretaris D.H.C. Neervoort en commandant C. Vervoorn.

Bij de aankondiging van de oprichting lezen we: "De Burgerwacht stelt zich ten doel het wettig gezag – na daartoe door dat gezag te zijn opgeroepen – in het bestrijden van revolutionaire aanrandingen en bedreigingen van de openbare of de maatschappelijke orde daadwerkelijk te steunen en tegen gewelddadig verzet te verdedigen.

Onnodig te zeggen, dat het weder herleven van de Burgerwacht in deze Gemeente, gezien de angstige tijden, waarin wij thans leven, van het hoogste belang is."

Oefenen in weerbaarheid

Dat de burgerwacht geoefend moest worden in weerbaarheid blijkt wel uit de vele krantenartikelen waarin wordt opgeroepen om schietoefeningen te doen. Dat Hendrik de Bruin hier niet onverdienstelijk in was lezen we in De Harderwijker van 2 november 1934: "Maandagavond werden tijdens de gewone oefening van de Burgerwacht door Jhr. van Geen, burgermeester alhier, de diploma's voor scherp-schutters 3^e klasse uitgereikt aan de leden [...] H. de Bruin [...].

Hij wees daarbij op het groote nut van de Burgerwachten, waarin het wettig gezag een steun heeft. Spr. hoopt, dat het nooit zal nodig zijn, maar hij vertrouwt erop, dat wanneer door hem een beroep moet worden gedaan op de Burgerwacht, alle leden als één man zullen opkomen om leven, have en goed te verdedigen met hun volle krachten."

In het boekje "Kent u ze nog... de Puttenaren" komen we bovenstaande foto tegen van de toenmalige burgerwacht.

"De burgerwacht in Putten was een nieuwe vorm van schutterij en landstorm. Evenals vroeger had deze nieuwe vorm ten doel de burgers bij onlusten of oorlog eventueel te verdedigen. Maar van 'vechten' is niets gekomen, wel van een prima opvang van evacués uit Nijkerk en omgeving die in de meidagen van 1940 naar Putten kwamen. Men hielp op alle mogelijke wijzen en deed daarbij nog verschillenden opgedragen officiële taken. Normaal werden door de burgerwacht schietoefeningen gehouden in Ermelo, maar op deze dag (waarom en op welke dag deze foto gemaakt is, is ons helaas onbekend gebleven) stond iedereen aangetreden voor de Eierhal. Op de eerste rij, zittend: Hendrik de Bruin [...]"

Waarom de groep voor de Eierhal staat valt mogelijk te verklaren omdat hier schietoefeningen gehouden werden. In De Harderwijker van 9 juli 1935 lezen we bijvoorbeeld: "Donderdagavond 7 uur zal

door de Burgerwacht schietoefening worden gehouden in de Eierhal alhier."

Kamerschietoefeningen

Dit soort oefeningen werd niet met scherpe patronen gedaan, maar het was gebruikelijk om "kamerschietoefeningen" met Marga patronen te doen. De kogelpunt van een Marga patroon was gemaakt van cellulose in plaats van lood. De lading kruit was gereduceerd en de afstand tot het doel kon worden verkleind. Op die manier konden leden van de burgerwacht op een veilige manier ervaring opdoen met een militair geweer.

Schieten met scherp

Schieten met scherpe patronen werd in Ermelo gedaan op de schietbaan van schietvereniging "Piet Cronjé" aan de Leuvenumseweg. Zo lezen we in De Harderwijker van 20 augustus 1935: "A.s. Donderdag 22 augustus vanaf 6 uur schieten met scherpe patronen op de schietbaan te Ermelo voor leden der Burgerwacht te Putten. Aller opkomst gewenscht in verband met het te houden examen voor scherpschutter."

Tragisch ongeval

Op 6 augustus 1953 komt Gijs de Bruin, de zoon van Hendrik, op jonge leeftijd door een tragisch ongeval om te leven. Daarover lezen we in het Ermelo's Nieuwsblad van 14 augustus 1953: "Vorige week donderdag-

middag reden op de Harderwijkerstraat twee fietsers ter hoogte van het woonhuis van tandarts Lourens, toen beide werden gepasseerd door een achterop komende vrachtwagen met aanhang. Deze was zwaar beladen met stropakken en reed niet hard. Tijdens het passeren smakte de buitenste fietser, de 14-jarige Gijs de Bruin, uit de Kerkstraat, plotseling tegen het wegdek, nadat hij vermoedelijk in aanraking was gekomen met de vrachtwagen. Zijn fiets werd gegrepen en geheel vernield. De chauffeur, die het ongeval bemerkte doordat de aanhangwagen omhoog veerde, remde direct af en stond dan ook onmiddellijk stil. Hij rende terug en zag de jongen bewegeloos liggen. De jeugdige fietser lag naast zijn rijwiel zonder uitwendige lichamelijke verwondingen, kreunde nog enige malen, waarna de dood intrad. [...]

De verslagenheid bij alle aanwezigen was zeer groot, evenals bij de ouders aan wien men deze droeve tijding moest brengen. Het medeleven met de diepbedroefde familie liet zich begrijpen."

Overlijden

Hendrik overleed op 24 januari 1977 op 75-jarige leeftijd en ligt, samen met zijn vrouw en hun zoon Gijs, begraven op de Oude Algemene Begraafplaats aan de Engweg in Putten in graf II 1036. ■

Heeft u een vraag of tip voor de rubriek **Geef deze gezichten een naam?**

Neem dan contact op met Marco Kleijer 06-22726857, marco.kleijer@vrogger.nl of Tijs van den Brink 0342-418503, t.brink1@upcmail.nl

Putters Praoten: Nor de Neng

Tekst: Renger van Renger Geurts

Beelden: Renger Geurts en Jibbe van Bekkum

Ik kom van ut Huunderbroek en a'we nor ut darep gungen, dan kwam je van of Hallevikhuzen deur de Putterneng. De neng lag tussen de Niekareker- en de Voorthuzerstraot mit mar heel weinig huzen en heel veul kleine kampjes bouwland. In Hallevikhuzen ko'je kiezen um over de Hallevikhuzer- of de Roosendalseweg nor ut darep te gaon, vur de rest waren ut allemaol zandwegen. A'je over de Hallevikhuzerweg gungen, dan begos ut darep bie Marten van Galen, daor ko'je gebruikt timmerhout kopen. Je kon ok over de Roosendalseweg, in de volksmoend: "t Straotjen" gaon, dan kwam je bie ut huus van de familie Dekker in ut darep.

Bie de familie Dekker ko'je een advertentie opgeven vur de Niekareker Krant. Veul boeren maakten daor gebruik van, um koen, keuen, kiepen of een paor hoenderd roe knollen te koop an te biejen. De boeren gebruikten de krant ok um te kiekien wat ut één en ut aar zo'n beetjen weerd was. Zo gebeurden ut dat een koekoper bie een boer vuufenzeuwentig gulden vur een nuchter kalf beu, waarop de boer zei: "Da's niet genogt, in de Niekareker Krant staot vuufentachetig gulden." Waorop de koekoper zei: "Dan moe'je dat kalf mar an de Niekareker Krant verkopen" en hie bleef bie z'n bod.

Veul land in de neng beheurden an minsien uut ut darep, dee ut verhuurden an boeren dee niet in de neng woenden. Umdat vur dee boeren ut land van huus of lag, gebruikten ze ut meestal as bouwland. Zo had bie ons op ut Huunderbroek zowat elke boer een kampjen nengland in gebruik. Veul verbouwd worden: rog, haver, garst, erepels en voerbieten.

Van rog ha'je wienter- en zoemerrog; de wienterrog mo'je in oktober zeien, meestal op ut haverland en de zoemerrog in maart. Dan begin april erepels poten en

laoter in april bieten zeien en in augustus op ut rogland vur 10 augustus (Sint Laurentius) knollen zeien.

Umdat de stukjes land meestal klein waren, gebeurden ut meeste warek mit de hand. De rog, de haver en de garst zeide je mit de hand vanuut ut zeivat en as ut zaad riep was, dan was ut zichten, bienen en opgasten ok handwarek.

Vur ut erepels poten ha'je een pootstok um de gaotjes vur de poters te maken, dee je d'r dan mit de hand in mon gooien. Ut rooien gebeurden mit de greep. Ut uut de groend krabben, uutzeuken en oprapen gung ok allemaol mit de hand. De erepels mo'je d'r vur de Ossemarekt uut hen, aarst mog je daor niet nor toe.

De bieten mo'je zeien mit een bietenzeimesientjen, mar umdat ut um mar kleine stukjes land gung, han de meeste boeren op ut Huunderbroek zo'n mesientjen niet, mar d'r was d'r eentjen dee vur iedereen de bieten zeiden. As de bieten opkommen, dan staon ze in één lange rie op ut land, mar ze staon veuls te drung. Dan mo'je mit de hak eerst polletjes maken um ze veer genogt uut mekaar te kriegen en daorno d'r op je kniejen langest lobben um vurzichtig zoveul kleine bietjes d'r uut te trekken dat t'r mar eentjen bleef staon, dat heet op één zetten. In de harest mo'je de bieten d'r uuttrekken en de kop mit ut blad d'r afhakken. De koppen voerden ze an de koen, dee um dee tied alleen 'snas op stal stungen en de bieten gungen in de bietekuul um 's wienters an de koen te kunnen voeren.

Zo zie je mar dat t'r op ut land in de neng heel veul warek was, mar umdat ut warek vur iedere boer zo'n beetjen op dezelfde tied gebeuren mos en d'r veul kleine stukjes groend in de neng laggen, kwam ut vaak vur dat t'r een hoop vollek vlak bie mekaar an ut warek was. Dat gaf ok een stuk aorigheid

um mit mekaar in de neng te wareken en tussendeur bie te kunnen praoten. Kwaoje tongen zègen dan ok, dat sommige boeren meer nor de neng gungen as eigenlijk nodig was. Oender ut mom van veul warek in de neng, mar in ut achterheufd de gedachten: "A'je mar van huus of bin."

Erepels poten met de pootstok

Een bietenzeimesientje

Volleybalvereniging OMS

Tekst en beelden: Jibbe van Bekkum

Al dik 65 jaar actief in Putten

Reeds in 1957 is de volleybalvereniging OMS opgericht, zo blijkt uit sportberichten uit 'Het Puttertje'. In officiële stukken bij de Kamer van Koophandel wordt OMS echter pas in 1962 genoemd, waardoor 30 jaar na oprichting (in 1987) het 25-jarig jubileum werd gevierd! Maar OMS is al sinds 1957 actief, ontstaan op initiatief van de heren J. Renes en E. van Boeijen (toen respectievelijk secretaris en voorzitter van voetbalvereniging SDC Putten).

Sporten in de Eierhal

Beide heren wilden oorspronkelijk binnen de voetbalclub een aparte volleybaltak oprichten, maar al snel werd hiervan afgezien. De volleybalclub moest zelfstandig worden en dat gebeurde, met een oprichtingsvergadering in de Heerdt. Getraind werd er in de Eierhal, met daarbij de nodige problemen: een ongelijke vloer van tegels, geen kleedruimte, koud en vaak moesten de stellingen van de eiermarkt ook nog worden afgebroken. Wedstrijden mochten er niet worden gespeeld, dat gebeurde in Harderwijk.

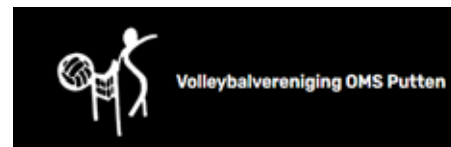
Oefening Maakt Sterk

In Putten waren begin jaren 50 twee voetbalclubs actief, de zaterdagclub OMS (Oefening Maakt Sterk) en de zondagclub

VVP (Voetbal Vereniging Putten). Beide verenigingen fuseerden 1 juni 1952 en gingen verder onder de naam SDCP (Sterk Door Combinatie Putten), waardoor de naam OMS verdween. Doordat de oprichters van de nieuwe volleybalvereniging bijna allemaal uit de voetbalvereniging OMS kwamen, werd besloten de naam OMS in ere te herstellen en kreeg de volleybalvereniging de naam OMS.

Herstart OMS

Na enkele jaren had OMS een moeilijke tijd, uitzicht op een zaal om een wedstrijd te spelen kwam er niet en zo verwaterde heel langzaam de vereniging. Het werd meer een gezellige bezigheidsclub dan een echte volleybalvereniging. Totdat er in 1962 in de trein van Putten naar Amersfoort in een gesprek het woord volleybal viel. In die trein zaten toen Jan Terborg, Roel den Daas en Piet de Heus. Zij besloten toen om het volleybal in Putten een plaats te geven. Later sloot de stationschef van Putten, Bram Koetsier zich bij hen aan. Zij dachten de eersten binnen Putten te zijn met het idee een volleybalvereniging op te richten, maar kwamen er al snel achter dat deze reeds bestond, namelijk OMS. Met het toenmalige bestuur van OMS hebben zij contact opgenomen en zo was de herstart van

OMS een feit, waarbij Piet de Heus als eerste trainer ging fungeren.

Via de Postweg naar de Brinkstraat

De Eierhal werd verruild voor een zaal van de heer Simon aan de Postweg. Het na-deel van die zaal was dan weer dat er bol-lampen hingen, die geregeld sneuvelden, dus stoffer en blik waren de belangrijkste attributen, naast de volleybalmaterialen. Weer later werd de zaal van Simon inge-ruild voor een echte sportzaal, die van de huishoudschool aan de Brinkstraat. Maar men moest wel op blote voeten spelen, want schoenen mochten in die zaal niet worden gedragen.

Clubkleuren

Bij de eerste wedstrijden in het seizoen 1961-1962 werd er gespeeld in sportte-nues, gemaakt door twee dames met zelf gekochte stof. Een tenue kopen was in die tijd te duur. Het waren blauwe broeken met witte shirts, dus dat waren de eerste kleuren van OMS. In 1964 ging OMS bijna weer ter ziele, maar belangstelling voor het volleybal was er nog steeds, dus be-sloot een enthousiast groepje om OMS nieuw leven in te blazen. De vereniging werd ingeschreven bij de Nederlandse Volleybal Bond (Nevobo) en de clubkle-ding werd vervangen door een oogver-blindende combinatie van een kanariegeel mouwloos shirt met een bloedrode, glin-sterende broek. Dit tenue werd in het seizoen 1966-1967 vervangen door een geheel witte outfit. In 1971 werd deze weer vervangen door een witte broek met een zwart shirt en dat bleven heel lang de clubkleuren van OMS. Wel wordt er nog gewisseld naar een zwarte broek met een wit shirt. Recentelijk is het witte shirt vervangen door een zwarte, waardoor het tenue van OMS nu geheel zwart is.

Forse aanwas jeugdspelers

In 1974 werd voor het eerst serieus ge-

De Eierhal

Het huidige tenue

start met het opleiden van jeugdspelers, door de oprichting van een mini-opleiding onder leiding van Arjan van de Schaaf en Betty Rozema. En in 1975 werd landelijk ook gestart met een competitie voor deze jeugdige spelers. In dat jaar groeit het aantal mini-spelers in een recordtempo naar ruim 50 leden.

Organisatie interland

OMS heeft eenmaal het genoegen gehad een echte interland in Putten te mogen organiseren. Het herenteam van Nederland speelde in Putten op 8 september 1978 tegen Canada. Na afloop kreeg de organisatie de complimenten van de Nevobo. Door de grote publieke belangstelling hield de vereniging er nog een mooi be-

drag van ruim 1000 euro aan over, voor de clubkas.

Ledenaantal

Midden jaren 80 telde OMS de meeste leden in haar bestaan, namelijk ruim 250. Naast de nodige jeugdleden, speelden er op een gegeven moment zelfs vijf herenteams en zes damesteams. Dit aantal is later afgenomen, met name door het gebrek aan zaalruimte in onze gemeente. De sportzalen aan de Brinkstraat en de Jacob Catsstraat verdwenen na de bouw van de sporthal Putter Eng (in 1977). OMS maakte veel gebruik van beide sportzalen, waardoor er vanaf dat moment aanzienlijk minder uren beschikbaar waren voor trainingen.

Heren 1

In het seizoen 1971-1972 speelde Heren 1 onder leiding van Ad van Woensel voor het eerst in de Overgangsklasse (nu derde divisie), wat toen nog geen landelijke competitie was. Maar in het seizoen 1982-1983 promoveerde het eerste herenteam voor de eerste keer naar de landelijke competitie (namelijk de derde divisie), onder leiding van trainer Willem van Zoomeren. Helaas zal dit slechts voor een jaar zijn. Dit succes wordt ook in het seizoen 2018 weer behaald, onder leiding van trainer Ton van der Wösten. Deze keer duurde het verblijf twee jaar. Daarnaast hebben de heren van OMS in hun bestaan vele jaren in de promotieklasse gespeeld en ook nu spelen zij weer op dit niveau.

Dames 1

De dames van OMS hebben in hun bestaan een aantal jaren in de promotieklasse gespeeld, maar hebben nooit de landelijke competitie behaald. Op dit moment komt Dames 1 uit in de eerste klasse.

Ereleden OMS

OMS heeft gedurende haar hele historie vijf leden benoemd tot erelid vanwege hun buitengewone bijdrage aan de vereniging:

- de heer van Hasselt †
- de heer van Oudheusen †
- mevrouw T. van Westing †
- de heer J.J. van Bakkum
- mevrouw T. Bos

Tenue 2016

Tenue 1971

WIJ MAKEN GESCHIEDENIS
Bouw jij met ons mee?

T. +31 341 353 829 E. info@jansentechniek.nl

 JANSEN
 TECHNIEK | CONTROL SYSTEMS

van de Mheen

Grondwerken b.v.

- afvalinzameling en verwerking
- verhuur containers (afval-, opslag- en rolcontainers)
- zand-, grind-, mijnsteen- en gebroken puinhandel
- grond- en sloopwerken
- verhuur grondverzetmachines, mobiele zeef en puinbreker

Tel 0341-356050

3882 NH Putten

Stenenkamerseweg 20

info@vandemheengrondwerken.nl

www.vandemheengrondwerken.nl

H. van Hunen

**SERVICE OP NIVEAU KRIJGT U
 BIJ ONS AL 85 JAAR KADO**

**SCHERPE PRIJZEN!
 GRATIS BEZORGD!
 EIGEN TECHNISCHE DIENST!**

Bakkerstraat 17 - Putten - Steenstr.11 Arnhem - www.vanHunen.nl

'Grafveld op Huinerveld', AANVULLING OP ARTIKEL (DE GRAVER 04-2025)

Tekst: Werkgroep Archeologie

Foto's: Jolette van Eijden, RMO Leiden

Vanzelfsprekend zouden wij graag onze eigen archeologische collectie uitbreiden met vondsten uit Putten en omgeving. Als u ons daarmee kunt helpen, kunt u contact opnemen via info@detienmalen.nl

Museum De Tien Malen heeft een kleine aanvulling op het artikel 'Grafveld op Huinerveld'. De auteur Jan van de Kraats merkt terecht op dat het grootste deel van de vondsten niet meer in Putten aanwezig is. Ten tijde van de opgraving heeft de gemeente Putten wel de vergunning hiervoor afgegeven, maar geen geld beschikbaar gesteld. De gemeente Barneveld heeft wel subsidie toegezegd onder de voorwaarde dat een groot deel van de vondsten naar het museum van de gemeente Barneveld (Nairac Museum) zou gaan.

De Werkgroep Archeologie is er in 2005 in geslaagd om enkele mooie objecten uit dit grafveld in bruikleen te krijgen van het Rijksmuseum voor Oudheden in Leiden. Deze objecten zijn nog steeds te zien in

de Archeologiezaal van ons museum. Enkele voorbeelden zijn de ijzeren schildknop (umbo), een speerpunt (vleugellans), kralensnoeren, gespsbeslagplaten, aardewerken potten.

Daarnaast heeft Museum De Tien Malen objecten van het Frankisch grafveld in bruikleen van Museum Nairac: kralen, mesjes, een grote ijzeren scramasax (zwaard), een schedeldakfragment, weefselfragmenten, een bronzen naald en bronzen fragmenten.

Museum De Tien Malen is dankbaar dat zij een deel van de vondsten uit het grafveld op Huinerveld kan tentoonstellen met medewerking van het Rijksmuseum voor Oudheden en Museum Nairac. ■

Theo Slijkerman

KORT NIEUWS

Voorjaarsbijeenkomst PHG: "Putten aan zee"

Vooraankondiging

Op donderdag 21 mei 2026 organiseert het Puttens Historisch Genootschap weer een boeiende voorjaarsbijeenkomst in Zalencentrum De Aker.

Presentatie Theo Slijkerman

We zijn bijzonder verheugd dat Theo Slijkerman uit Nijkerk deze avond de presentatie verzorgt met de intrigerende titel "Putten aan zee". Aan de hand van pakkende

verhalen neemt hij ons mee langs de geschiedenis van de polder Arkemheen, de Zuiderzee, de watersnood van 1916 en de aanleg van de dijk voor Zuidelijk Flevoland. Alles bekeken vanuit het perspectief van Putten, met natuurlijk ook aandacht voor het Putter Stoomgemaal.

Locatie: Zalencentrum De Aker in Putten.
Inloop vanaf 19.30 uur, aanvang lezing 20.00 uur (tot circa 22.00 uur).

Zoals gebruikelijk zijn entree en koffie/thee gratis.

Kortom: een avond vol historie, waterverhalen en Puttense perspectieven. U bent van harte uitgenodigd!

Namens het bestuur,
Marja van de Klok-Schipper
Secretaris
secretaris@phg-putten.nl ■

Schenken voor expositie '80 jaar Vrijheid'

(DEEL 1)

Tekst: Commissie Acceptatie en Onderhoud roerende monumenten.

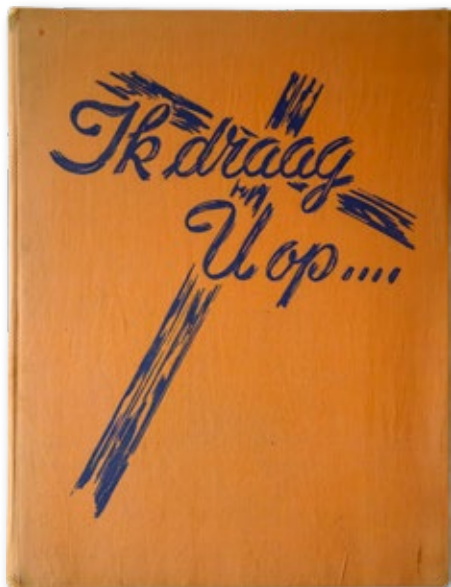
Beelden: Jibbe van Bekkum

Inzameldagen

Museum De Tien Malen organiseerde eind 2024 en begin 2025 twee inzameldagen voorafgaand aan de expositie '80 jaar Vrijheid' in 2025 en hierop is enthousiast gereageerd. Op deze manier konden wij samen met de inwoners van Putten en omstreken een mooie tentoonstelling inrichten, gecombineerd met objecten uit de eigen museumcollectie.

Geschonken objecten

Naast enkele objecten die we in bruikleen hebben gehad, zijn er mooie schenkingen ontvangen. Hieronder volgt een overzicht van de geschonken objecten.

Het boek 'Ik draag U op...': systeem en werk der Nederlandsche Binnenlandsche Strijdkrachten, getoetst aan de lotgevallen van locale eenheden (Apeldoorn en omgeving)' van J.H. Middelbeek, d.d. 1946.

De hoofdstukken in dit boek gaan over diverse gebeurtenissen in de verzetsgeschiedenis van Apeldoorn en omgeving. Een hoofdstuk 'Puttensche perikelen' (p. 70-82) beschrijft de situatie waarin een dropping van 24 containers met wapens en sabotagematerialen

niet op het droppingsveld terechtkomt. Een container komt door het dak van boerderij 'Veldhoef' van de familie Timmer.

Voorin, op het oranje schutblad, heeft de auteur met de hand geschreven: "Dit is één van de vijftien exemplaren, welke gebonden werden in oranje parachute doek van de eerste grote wapendroppingen in Bezet Nederland, n.l. op het veld "Yew" bij Gerven tussen Putten en Voorthuizen. Ter herinnering aan dagen van uiterst prettige samenwerking. 15 mei 1946, gevolgd door de handtekening van de auteur.

De uitgave 'Voorschriften en recepten voor de keuken in oorlogstijd: wat elke huisvrouw in tijd van oorlog en distributie moet weten: hoe bespaar ik op koffie, thee, suiker, boter en gas?' d.d. 1941.

Praktische uitgave die naast vrij algemene recepten en tips voor 'restverwerking' ook tips geeft om brandstof te besparen, door bijvoorbeeld te koken in de hooikist. Ook zijn er typische 'oorlogsrecepten' opgenomen, zoals recepten voor het zelf maken van koffie-extract, havermoutballetjes 'ter vervanging van vlees' en suikervervangers. De publicatie besluit met de 'Puntenwaardering voor textielgoederen' d.d. 1 februari 1941

waarbij per kledingstuk het aantal benodigde punten wordt vermeld.

Bankbiljet van honderd gulden uit 1942.

Rechthoekig papieren bankbiljet van honderd gulden met op de voorzijde twee vrouwenportretten die aan elkaar gespiegeld zijn. Het portret is een beeltenis uit het schilderij 'Luitspeelster' van Philip van Dijk (1680-1752). Dit officiële ruilmiddel heeft een watermerk en werd wel 'luitspelende vrouw' genoemd. Het piapiergeld met portretten van leden van het Koningshuis werd door de bezetter vervangen door biljetten met andere afbeeldingen.

Telefoonkabel van het diensttelefoonnet van de PGEM.

Fragment van een telefoonkabel afkomstig van het diensttelefoonnetwerk van de Provinciale Geldersche Electriciteits-Maatschappij (PGEM) dat uit een totale lengte van 1500 kilometer en 900 telefoonansluitingen bestond. Dit fragment komt van de telefoonkabel die door het Putterbos liep.

Om berichten door te geven, beschikte het Nederlandse verzet over een landelijk illegaal telefoonnetwerk dat bestond uit een aaneenschakeling van allerlei netten en lijnen, o.a. van de PGEM.

Nationaal ontbijtlaken ter gelegenheid van de bevrijding van de Tweede Wereldoorlog met originele doos.

Rechthoekig tafellaken van wit linnen damast, gemaakt ter gelegenheid van de bevrijding van de Tweede Wereldoorlog. Het tafelkleed met een rood-wit-blauwe buitenrand met daarboven echte oranje, oranjeappeltjes is geweven met veel motieven. In de geweven tekst rondom het midden motief staat een spreuk gebaseerd op een gedicht van Willem Bilderdijk:

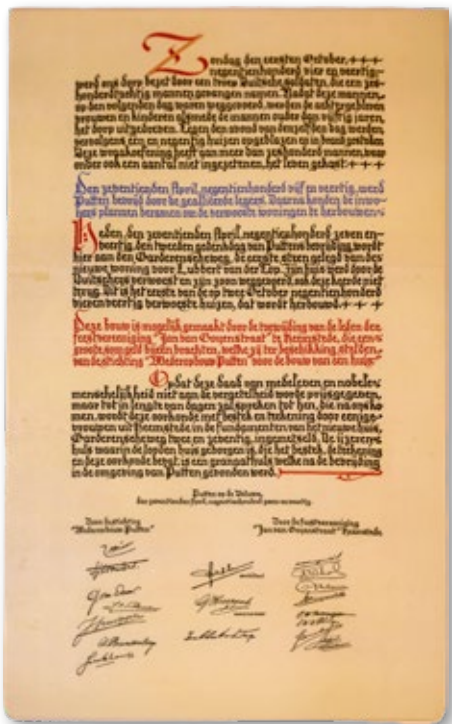
*Holland groeit weer
Holland bloeit weer
Hollands naam is weer hersteld
Holland uit het stof herrezen
Zal nu weer ons Holland wezen*

De ontwerper S. Ferwerda hoopte dat het tafellaken "telkenmale weer gebruikt zou worden als herinnering aan die bange dagen" en "dat het een familiestuk zou worden".

Herdruk affiche 'Helpt Putten's jeugd'

Herdruk van een affiche van de Stichting Puttens Jeugd die op initiatief van de Amsterdamse bankwereld in november 1945 is opgericht om financiële hulp te verlenen aan de kinderen die slachtoffer waren van de razzia in Putten. De poster is ontworpen en getekend door Henk Kabos, tekenaar bij de Marten Toonder Studio's. Deze herdruk van de oorspronkelijke affiche uit 1946, is gepubliceerd als bijlage bij De Oorlogskranten deel 48 d.d. 1994.

Reproductie van de in huize Heemstede ingemetselde oorkonde.

Reproductie van de perkamenten oorkonde die is opgemaakt voor de eerste steenlegging van het eerste stenen huis dat na de Tweede Wereldoorlog is gebouwd in Putten. De oorspronkelijke oorkonde is op 17 april 1947 in een granaathuis gedaan en ingemetseld in de fundering van het huis dat de naam Heemstede kreeg.

Een delegatie uit Heemstede was bij deze feestelijke aangelegenheid aanwezig, daar een groot gedeelte van de bouwsom door middel van allerlei acties bijeengebracht is door een ondernemersvereniging uit die plaats. Tevens twee foto's van de eerste steenlegging ontvangen.

Herdenkingsfles 10 jaar bevrijding 1945-1955

Herdenkingsfles, gedrongen model, is geproduceerd in 1955 vanwege 10 jaar bevrijding. De fles is amberkleurig en rondom gedecoreerd in de kleuren oranje, wit en blauw door middel van het VeglaFix email inbrandsysteem waarbij aan de ene zijde de aanval op Nederland en op de andere kant de bevrijding door de Canadezen en de wederopbouw is weergegeven. Opdrachtgever is het Groningse bedrijf Woldring & Idema (1908-1991), fabrikant van limonadesiroop, boerenjongens en vruchtenwijnen. De fles is waarschijnlijk gekocht met vruchtenwijn.

Kunt u ons meer vertellen over deze objecten? Wij ontvangen aanvullende informatie of correcties graag via info@detienmalen.nl. Heeft u nog voorwerpen die betrekking hebben op de Tweede Wereldoorlog? Deze kunt u nog steeds aan ons schenken voor een volgende expositie.

Museumboerderij Mariahoeve

Tekst: Gerard van Eijden

Beelden: Jibbe van Bekkum

Ambitie!

Het is moeilijk om te bedenken hoe de gezusters Van den Brink hun boerderij in de huidige hoedanigheid zouden hebben beoordeeld. Want in hun visie moest alles blijven zoals het was en vooral zoals hun ouders het hen geleerd hadden. Dat adagium hanteren we nog steeds in onze museumboerderij. Alles moet blijven zoals het was. Maar het valt niet mee om daar exact en consequent aan te voldoen.

Zo was het deksel op de waterput bijvoorbeeld hoognodig aan vervanging toe. Maar dat betekent wel dat er nieuw hout moet worden gebruikt. Nu is er oud grenen gebruikt. Mooi. Maar nog wel ander hout dan waar het originele putdeksel van was gemaakt.

Een ander voorbeeld: de buxushaag in de voortuin heeft de laatste jaren flink te lijden gehad van de buxusmot. In de tijd dat Geertje, Steventje en Maria de tuin bijhielden, had niemand nog van de buxusmot gehoord. Maar tegenwoordig is het echt een probleem. De heggetjes waren daardoor getransformeerd tot een dor en droog bladerloos geheel. Op advies van Aart Petersen hebben de Harde Werkers de afgestorven buxus gerooid en zevenhonderd plantjes *Euonymus Japonicus Green Spire* geplant. Geen buxus zoals de gezusters die hadden. Maar wel mooi groen en ongevoelig voor de buxusmot. Zo blijft het altijd wat schipperen om de Mariahoeve in een verantwoorde en originele staat te behouden.

Dat willen de inmiddels ruim zeventig vrijwilligers van de Mariahoeve graag. Met veel enthousiasme en gezelligheid zijn we daarmee bezig. Er zijn al diverse maatregelen genomen om de boerderij ook over twintig jaar in dezelfde staat te laten zijn. Maar helaas moeten er nog veel meer werkzaamheden verricht worden om dat ook daadwerkelijk te bereiken.

Waar we goed in geslaagd zijn, is het behalen van de doelstelling om zoveel mogelijk bezoekers te trekken. Daarvoor doen Andreas en Marianne, onze beheerders, dagelijks hun stinkende best door de bezoekers een gastvrij welkom te bieden. Maar ook door al hun initiatieven. Hun aanwezigheid op social media is indrukwekkend. Samen met de PR-commissie worden fietsboekjes, recreatiekranten en toeristische uitgaven voorzien van wervende artikelen.

We werden zelfs beschreven in landelijke dagbladen. De publieke omroep heeft ons museum gewaardeerd met een flink item op de televisie. En dat werpt behoorlijk wat vruchten af. Waar we in 2022 nog bijna 3.700 bezoekers mochten verwelkomen, zijn er in het afgelopen jaar ruim 8.500 mensen in het museum geweest. Een enorme stijging. Wat ons de verwachting doet uitspreken dat we in 2026 de 10.000ste bezoeker gaan verwelkomen. Een beetje ambitie is nooit verkeerd.

Maar het allerbelangrijkste is dat de mensen die in het museum zijn geweest en het

indrukwekkende verhaal van een enthousiaste gids hebben gehoord, met een tevreden gevoel anderen vertellen hoe mooi het was. Het bestuur gaat het komende jaar die tevredenheid meten. Maar als gids kan ik u verzekeren dat ik nog nooit heb meegemaakt dat mensen niet erg enthousiast waren over hun museumbezoek. En dat maakt het werk voor de Mariahoeve zo mooi! ■

Welkom bij de Mariahoeve, waar de tijd is stilgezet

Van verzameling naar museum

Tekst: Commissie Acceptatie en Onderhoud roerende monumenten

Foto: Jibbe van Bekkum

Wie wil er nu niet zijn of haar verzameling in een echt museum tentoonstellen? Museum De Tien Malen is benieuwd naar uw verzameling. Verzamelen is een leuke hobby die je nu kunt delen met anderen.

In het museum stellen we een kleine tafelvitrine beschikbaar om een gedeelte van een verzameling ten toon te stellen. De verzameling hoeft niet met Putten te maken te hebben. Het kan bijvoorbeeld gaan om tegeltjes, parfumflesjes, schelpen, sokken, koelkastmagneten, ansichtkaarten van Putten etc. etc.

De verzameling mag geen gevaar opleveren voor de eigen collectie van het museum. Dus geen vies, nat of vochtig materiaal en geen levend materiaal. Verder willen we geen aanstootgevend verzameling met bijvoorbeeld racistisch of beledigend materiaal. De te tonen verzameling moet vooral leuk, apart of interessant zijn.

Het gaat om wisseltentoonstellingen voor de duur van ongeveer 6 weken, in overleg. U kunt zich aanmelden via info@detienmalen.nl

We starten met de verzameling van Antoinette van Bergen met als thema's:

Sint Antonius en wijwaterbakjes (zie foto). Vanaf 1 april a.s. kunt u haar verzameling bewonderen in de Vijgezaal van Museum De Tien Malen.

Meldt u zich aan om uw verzameling te exposeren?

Historische watermolens

Putten

Tekst: Leen Olthuis

Beelden: oude prentbriefkaarten

Ooit stonden er 180 (!) watermolens op de Veluwe, waarvan het merendeel papiermolens. Dit kon door de hoogteverschillen en het heldere, schone Veluwse beekwater. Drie van deze molens stonden in Putten.

Watermolens

In oude tijden, toen er nog geen elektriciteit of stoommachines waren, hadden we al machines (molens) die door wind- of waterkracht werden aangedreven. Onze voorouders hadden ontdekt dat als je op een hoog punt in een gebied (bijvoorbeeld een stuwwal) een beetje graaft, het grondwater vanzelf tevoorschijn komt en naar lagere gebieden stroomt. Deze gegraven spreng/beken noemen we een sprengbeek. Om te voorkomen dat het stromende water wegzakte naar lager gelegen grondwater, werd de bodem van de beek met klei/leem waterdicht gemaakt. Zo kon men het water steeds hoger laten stromen (opgeleide beek) en werd zoveel mogelijk verval opgebouwd tot de watermolen. Dankzij dit hoogteverschil en de kracht van stromend/vallend water werd het rad van een watermolen aangedreven.

Papiermolen De Vanenburg

Deze watermolens waren bijna altijd in het bezit van landgoederen/kastelen. Zo had Hendrik van Essen, heer van de Vanenburg, in 1661 een papiermolen laten bouwen aan de Engersteeg. Het water voor deze molen kwam uit de Schoonderbeekse sprengen, ontsprongen in het Zuiderveld. Om nog meer water voor zijn molen te krijgen, liet Van Essen door het Weseler heideveld, net voorbij de spoorlijn, een bypass graven naar de Vollenbeek. Dit water stroomde voor de molenplaats in de Schoonderbeek.

Papiermolen Schoonderbeek

Het water uit de Schoonderbeekse sprengen stroomde langs de Beekweg. Hier

Waterval bij Schoonderbeek.

Waterval bij Schoonderbeek

liet Hendrik van Middachten, heer van Schoonderbeek, in 1694 een papiermolen bouwen. Deze molen is in 1871 afgebrand. Op de oude molenplaats is in 1872 een boerderij gebouwd, de muurankers verwijzen nog naar het bouwjaar. Deze boerderij aan de Beekweg 1 wordt nu bewoond door de familie Bosch.

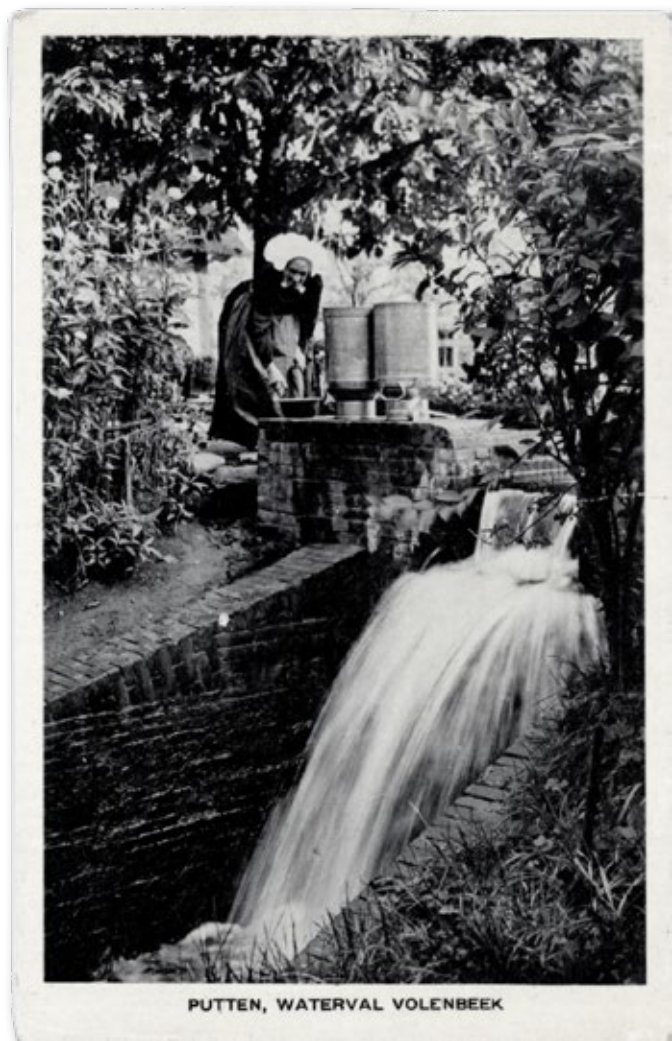
Waterval bij Vanenburg

Papiermolen Groevenbeek

De derde papiermolen is de molen op Groevenbeek: ook wel de Telgtermolen genoemd. Deze molen stond op de plek waar nu boerderij de Waterval staat (of iets daarvoor), aan de Watervalweg. De molen was op het laatst particulier bezit van de familie Horseling. De laatste molenaar op de molen was Gerrit Horseling. Omdat er moeilijkheden waren met de toenmalige eigenaren van Landgoed Oud Groevenbeek, liet hij in 1870 een nieuwe spreng en beek graven. Deze beek is ook naar hem vernoemd: de Horselingbeek. De beek (spreng) ligt nu ook in Putten. Deze beek stroomt na ongeveer 800 meter in de Groevenbeek en zo stromen ze samen naar de plek waar vroeger

de Groevenbekermolen stond. De plek waar beide beken samenkomen is ook de grens tussen Ermelo en Putten. De

Horselingbeek schijnt een van de laatst gegraven sprengbeken op de Veluwe te zijn.

PUTTEN, WATERVAL VOLENBEEK

In de Ermelose Almanak van 2001 vond ik nog een leuk stukje/ge-dicht over deze waterval.

Waterval Grens Ermelo-Putten

*Wilt U 'n aardig tochtje eens boeken?
Dan moet ge de Waterval a.d. Volenbeek eens bezoeken
Een rustig zitje, verpozing voor elk.
U strekt er de leden en laaft U met melk.
En zoo helder als't stroomend bronnat.
Is wat U discht uit trommel of vat.
Ook voor hen, die soms houden van fotograferen.
Die kunnen daar leuke groepjes formeren
Zittend of staand bij 't klaterend water.
Schenkt U een aangename herinnering voor later.
Vraagt U soms nog, hoe vind ik de weg.
Luister nog even en hoor wat ik zeg:
Noord van Putten, zuid-West van Ermelo van elk een half uur.
West van de straat, Oost van de baan, dan vindt U 't secuur.
Alleen op werkdagen kunt U terecht,
Des Zondags geen toegang, laat dit nog gezegd.*

Gedrukt door uitgeverij De Courier, Putten

Stukje genealogie

Hier volgt nog een wonderbaarlijke ont-knoping.

Ik was al jaren op zoek naar het antwoord: hoe kwamen toch de Horselingen ooit op de Volenbeker watermolen? Begin dit jaar was er een boekpresentatie van de Bekenstichting op de molen van Rakhorst in Heerde. Als contactpersoon van de Bekenstichting was ik daar uitgenodigd om het prachtige jubileumboek "Het stromende water van de Veluwe" in ontvangst te nemen. Later ben ik gaan zoeken in Genealogie Online naar de familie Rakhorst en vond ik een kwartierstaat van Steven van Hell uit Putten over het gezin Roskam/Rakhorst.

Op 12 juli 1708 trouwde in Oene Wouter Dirks Roskam met Aaltje Roelofs Rakhorst. Vier kinderen werden er geboren. Dirk Wouters Roskam (1709), Roelof Wouters Roskam (1710), Anna Wouters Roskam (1712) en Aaltje Wouters Roskam (1717). Dirk en Anna kochten de Volenbekermolen. Op gegeven moment komt Dirk te overlijden en Anna kon het werk op de molen alleen niet aan. Haar zus Aaltje was inmiddels getrouwd met Hendrik Gorsseling, zij woonden in Vollenhove en kregen 1 zoon: Dirk (1760). Dirk is in het doopboek van de kerk van Vollenhove gedoopt als Horseling. Deze Dirk werd naar Putten/Ermelo gestuurd om tante Anna te gaan helpen op de molen. Dirk heeft later alles geërfd van zijn

tante Anna: de molen, het land, het huis en alles wat er verder bij hoorde. Dirk trouwde op 1 mei 1785 met Maria van Dam, ze kregen negen kinderen, onder wie ene Gerrit (1798-1877). Deze Gerrit heeft later de Horseling spreng en beek laten graven. Zo kwamen Horselingen dus in Putten!

Bovenstaand verhaal heb ik samen met Wim Horseling (een nog in Putten wonende nazaat van de Horselingse mole-naars) nagekeken en volgens hem klopt dit verhaal.

Leen Olthuis
De Bekenstichting

Collectie Museum De Tien Malen

Tekst: Commissie Acceptatie en Onderhoud roerende monumenten

Foto's: Jibbe van Bekkum, Brand van de Hazel, Jolette van Eijden

Uitbreiding permanente collectie

Ons museum heeft de permanente collectie uitgebreid met twee recente schenkingen: een koekjesvormmachine en een harmonium.

Koekjesvormmachine

Vorig jaar werd de machine in een zwaar verroeste staat geschonken aan ons museum, maar na grondige werkzaamheden is het een mooi object geworden voor ons museum. Het is een voorbeeld van lokaal erfgoed van één van onze vroegere ambachtelijke bakkers in Putten.

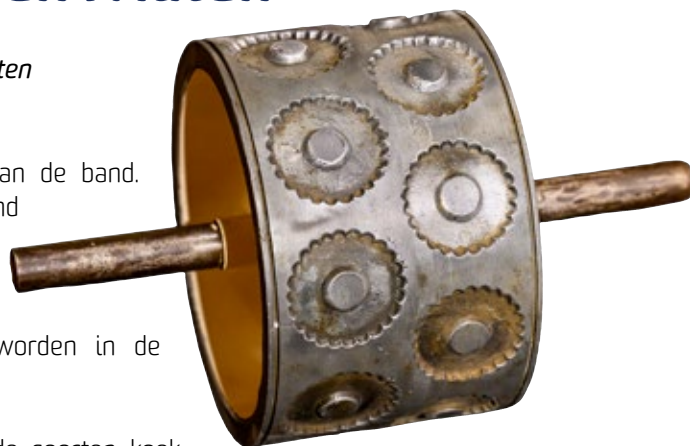
De machine wordt gevuld door deeg in de trechter te doen aan de bovenzijde. Door de slinger met de hand te bedienen wordt het deeg met een wals in de vormen gedrukt en wordt de onderzijde van het koekje met een mes vlak afgesneden. De koekjes komen op de bovenste band en worden aan het einde van de band met een

draad losgemaakt van de band.

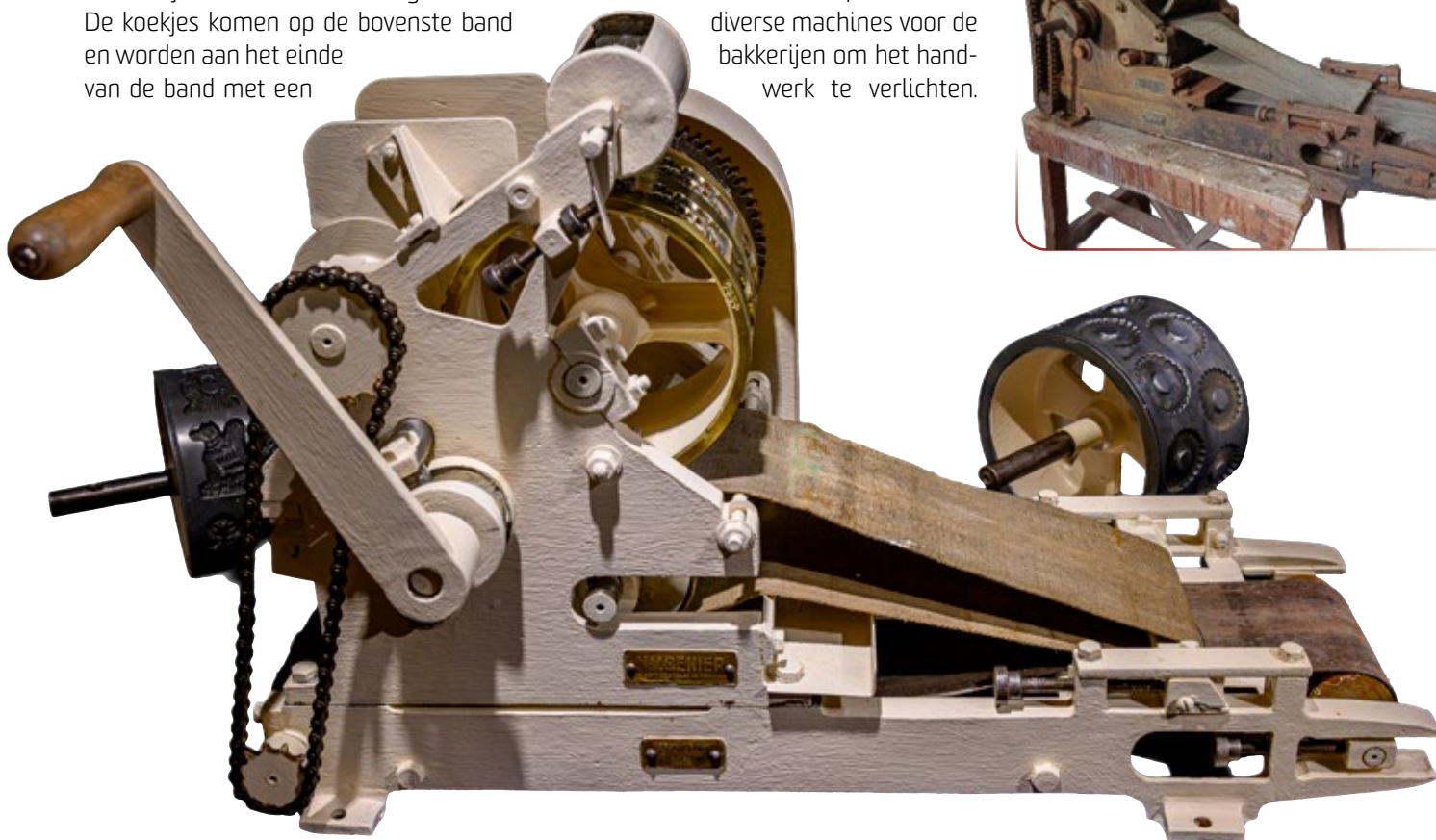
Op de onderste band komen de uitgestoken koekjes te liggen die daarna gebakken moeten worden in de oven.

Voor de verschillende soorten koekjes bestaan losse rollen (walsen) met figuren/vormen, die in de machine verwisseld kunnen worden. Voor elke soort koekjes een andere rol. Nu zit er een wals voor speculaasjes in de machine. Bij de schenking kregen we ook nog twee losse walsen: voor kerstkransjes en nog één extra voor speculaasjes.

De machine is omstreeks 1956 vervaardigd door N.V. Benier, Fabriek van Bakkerijwerktuigen in Den Haag. Deze fabriek ontwierp en maakte diverse machines voor de bakkerijen om het handwerk te verlichten.

Ook voor bakker Jaap Elbertsen aan de Roosendaalseweg in Huinerbroek, die deze machine ongeveer 13 jaar heeft gebruikt tot 1969. Jaap Elbertsen bakte en verkocht brood, beschuit en koekjes; daarbij had hij een kruidenierswinkel. Bakker Elbertsen bezorgde ook allerlei soorten brood vers aan huis.

Spiegeltopharmonium

Op het harmonium, ook wel traporgel genoemd, staat het label American Organ Co. Echter het instrument is niet in Amerika maar in Nederland vervaardigd door de firma J. van der Tak & Co. uit Rotterdam. Deze harmoniumfabrikant is werkzaam geweest van 1859 tot 1922 en was de grootste Nederlandse harmoniumfabriek ooit.

Van der Tak bouwde eerst harmoniums met drukwindtechniek en besloot rond 1889 over te stappen naar de zuigwindtechniek die in de Verenigde Staten werd toegepast. Deze techniek levert een zachtere klank die meer geschikt is voor huiskamergebruik. Het instrument heeft kerkelijk gezang in huiselijke kring begeleid. Hij gaf de zuigwindharmoniums het label American Organ Co.

Op een harmonium zitten twee pedalen waarmee de blaasbalgen worden bediend die het instrument van lucht voorzien. Door regelmatig en afwisselend links en rechts te trappen blijft de luchtstroom constant stromen door het tongwerk, waar de uiteindelijke klank wordt geproduceerd. Het geluid wordt geproduceerd doordat lucht uit twee balgen langs metalen tongetjes wordt geblazen (drukwind) of langs dergelijke tongetjes wordt gezogen (zuigwind). De luchttoevoer wordt in gang gezet bij het indrukken van een toets op het klavier. [bron: Wikipedia]

Het notenhouten harmonium in Museum De Tien Malen is een spiegeltopharmonium. Een dergelijk harmonium heeft een grote opbouw met veel houtsnijwerk en één of meer spiegels.

Het harmonium komt oorspronkelijk van de boerderij Groot Hussel van de familie Van Malenstein. Dochter Jannetje van Malenstein trouwde in 1957 met Henk Esveld (1920-2003) en via haar is het instrument bij hen in huis gekomen, aan de Beulenkampersteeg 12 (De Hoot) in Huinen. Henk was één van de oprichters van het Puttens Historisch Genootschap. Tevens heeft hij enorm veel betekend voor ons museum. Toen hij in februari 2003 tot erelid van het PHG werd benoemd, is Henk gefotografeerd met het harmonium op de achtergrond. Nu staat het harmonium te pronken in de Veluwe huiskamer, de heerd, van ons museum. ■

Nieuws uit het museum De Tien Malen

Tekst: Peter Vink (06-51179335)

Beeld: Jibbe van Bekkum

Topjaar

We hebben een Topjaar achter de rug met ons museum in 2025. Zeer veel bezoekers, weer meer dan de afgelopen jaren en een afsluiting met een Kerstexpositie die er mocht wezen. En bovenal, want dat vinden we altijd belangrijker dan de bezoekersaantallen, waren de reacties van de bezoekers (zeer) positief: Mooie collecties, goede presentatie met de nieuwe vitrinekasten, schoon, leuk met een puzzeltocht voor kinderen, knus, kleinschalig etc., aldus de reacties.

Wisselexpositie

We zijn nu volop bezig met de Wisselexpositie 2026: 'De veelzijdige tekenmeester Cornelis Jetses'. Elders in deze Graver kunt u daar meer over lezen.

Depot

Elk museum heeft een gebouw waar ze haar "verhaal" presenteert; het museum. Maar daarnaast hebben ze een depot, vaak groter dan het museumgebouw zelf en daarin slaan ze haar ingebrachte voorwerpen op. De collectie in een depot is bij menig museum ook groter dan het aantal voorwerpen gepresenteerd in het museum. Zo hebben wij als museum De Tien Malen ook een depot op het Landgoed Schovenhorst (achter het Koetshuis). We hebben daar de nodige geregistreerde voorwerpen opgeslagen die we (even) niet in het museum een plaats geven. Regelmatig wisselen we voorwerpen om, of halen voorwerpen tijdelijk uit het museum, en brengen voorwerpen in die passen bij een wisselexpositie.

Renovatie depot

Ons depot is nu toe aan een renovatie, zoals het reguleren van de vochtigheid, temperatuur en niet te vergeten de beveiliging. We willen niet het derde museum in Nederland worden dat na Assen en Doesburg een deel van zijn collectie door diefstal verliest.

Heropening

Woensdag 1 april 2026 gaan we weer open.

We kunnen niet wachten! Volg ons ook via www.museumdetienmalen.nl

Het Boschhuis

Het Boschhuis is door de gemeente Putten aangewezen als gemeentelijk monument. In het komende nummer staan we stil bij de bijzondere architectonische, stedenbouwkundige en cultuurhistorische waarde van dit karakteristieke pand uit 1930, gelegen aan de Postweg 58.

DE VOLGENDE ONDERNEMERS ZIJN OOK **Vrienden**
VAN DE MARIAHOEVE EN DE TIEN MALEN

GARAGEBEDRIJF
v. VEENHUISEN

ASSURANTIEKANTOOR
Van de Mheen

SINCE 1956

van de Mheen
Grondwerken b.v.

VAN DEN HOORN
MEUBELEN

Rakhorst
Autoservice

RESTAURANT

THEATER
STROUD

KIEZEBRINK
FOCUS ON FOOD

zien
bij wouter & inge
OPTIEK & OPTOMETRIE

VAN GANSWIJK
KAMERS - AN WERKHOED

MEILING
SINCE 1928

KASTEEL
DE VANENBURG

van de Brug
INT. TANKTRANSPORT BV

Hazeleger
Verhuisservice

GALUMMA
reclame & signcenter

Zorglandgoed
Groot Spriel

KRINGLOOPWINKEL
OVERNODIG
PUTTEN

Leuck
voor jou

PLUS
Wilnis Putten

GV fiscale en
administratieve
dienstverlening

DOMBURG
KONINKRIJK RIJK

GULIKER'S
GAS- EN OLIEHANDEL BV

Mark Daamen
Putten, Postweg 4

WTS van Hult
Fysiotherapeut WTS van Hult
Tel: 06-204708

Hondenwas- en trimsalon
Robbedoesj

De Ontzorgelij

ROORDINK | ARCHITECTEN BNA
WWW.ROORDINKARCHITECTEN.NL

BOOM FINE FOOD

concerned
de weg vooruit

Groenedaken.net
De groendak webwinkel

Kuiper & Van 't Spijker
NOTARISKANTOOR

mbm
Ondernemers met...

I&S Vastgoed

J. TIMMER

MEGADruk
GRAFISCHE DRUKTEMAKERS

VAN WINCOOP
RIETDEKKERS
Wie dak, onze zorg... sinds 1970

Colofon

**De Graver is een uitgave van het
Puttens Historisch Genootschap**

Redactie

Bert Klompenhouwer
Bertha van Renselaar
Jibbe van Bekkum
Marja van de Klok - Schipper
Monique Met

Druk

Nummer 1 - Jaargang 36 - Maart 2026

Contactgegevens

Redactie "De Graver"
graver@phg-putten.nl
www.phg-putten.nl

Vormgeving en druk

Calumma, Ermelo

De Graver wordt vier keer per jaar verspreid onder donateurs en vrienden van het Puttens Historisch Genootschap.

Kopij, vragen of opmerkingen voor De Graver?

Neem dan contact op met de redactie via graver@phg-putten.nl.
De deadline voor het aanleveren van kopij voor de editie juni 2026 is **dinsdag 14 april 2026**.

De redactie behoudt zich het recht voor ingezonden artikelen af te wijzen, in te korten of te wijzigen. Uiteraard altijd in overleg met de schrijver.

Foto's moeten digitaal worden aangeleverd in min. 300dpi.

De in dit blad opgenomen artikelen geven niet noodzakelijkerwijs de mening van het bestuur en/of de redactie weer. Het bestuur en/of de redactie kan niet aansprakelijk worden gesteld voor (onjuiste) informatie in de artikelen.

Indien er klachten zijn over bezorging kunt u contact opnemen met de redactie via: graver@phg-putten.nl

PHG-bestuur

Jan van den Hoorn - voorzitter
Johan Grift - vicevoorzitter
Marja van de Klok-Schipper - secretaris
Aart van de Mheen - penningmeester
Peter Vink - bestuurslid
Henk van der Zwaag - bestuurslid
Voor de contactpersonen van de diverse werkverbanden vallend onder het PHG-bestuur verwijzen we graag naar de website van het PHG (phg-putten.nl).

Voor vragen aan het bestuur van het Puttens Historisch Genootschap en de beide musea De Tien Malen en de Mariahoeve kunt u contact opnemen met de secretaris:

secretaris@phg-putten.nl

Adreswijzigingen kunt u doorgeven aan de ledenadministratie, Teun van Unen, tel. 06 - 535 209 72, of per mail naar

relatiebeheer@phg.conscribo.nl

Met dank aan

De Vrienden van de Stichting en alle donateurs en sponsors

Als donateur van het PHG ondersteunt u onze doelstellingen en ontvangt u ons kwartaalblad De Graver met informatie over onze werkzaamheden. Ook heeft u gratis toegang tot Museumboerderij Mariahoeve en Museum De Tien Malen.

Minimumbedrag voor toegezegde donaties is € 20,00 per jaar en het donateurschap wordt per kalenderjaar verlengd.

Het RSIN nummer van het PHG is 805823724.

Het PHG is een stichting met een culturele ANBI status.

Uw donateurschap voor het komende jaar kunt u opzeggen door vóór 1 december (van het lopende jaar) een mail te sturen naar:

penningmeester@phg-putten.nl

Betalingen kunnen gedaan worden naar:

IBAN: NL94RABO 03841229 22

BIC: RABONL2U

KvK St. reg.nr. 410 358 22

© 2026 Puttens Historisch Genootschap

De Graver
HISTORISCH PUTTEN

